

Témavezetői ajánlás Sereg Mariann doktorandusz-pályázatához

Sereg Mariann egy elnyert ösztöndíj után a második ciklusra nyújtja be pályázatát „A Miskolci Egyetemen működő tudományos képzési műhelyek összehangolt minőségi fejlesztése” TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0008 jelű projekt keretén belül készülő doktori disszertációjának támogatása érdekében. Témavezetőként azt tartom feladatommak, hogy az első támogatott ciklus eredményeinek értékelése alapján mondjak véleményt az esetleg odaítélendő második ciklus tudományos és pedagógiai hasznáról.

Általánosságban teljes biztonsággal kijelenthetem, hogy a munka az előzetes vállalásnak megfelelő ütemezésben haladt, Sereg Mariann elvégezte a tervezett munkát. Együttműködésünk továbbra is folyamatos volt, miközben örömmel figyeltem meg az önálló kutatóvá válás, a kiépülő szakmai biztonság és öntudat egymást követő állomásait. Mariann hónapról hónapra biztosabban mozog a terepen, egyre inkább vállalni meri saját ötleteit, olykor filológiai felfedezéseit. Tanárként nem sokszor volt módom ilyen teljességben megfigyelni azt a folyamatot, amelynek során egy érdeklődő, nyitott elméjű hallgatóból fokozatosan elmélyült, professzionális szakember válik. Nem állítom, hogy Mariann már elért ennek a folyamatnak a végpontjára, de eddigi pályáíve valóban komoly reményekre jogosít. Az a benyomásom, hogy a filozmunka fogásainak elsajátítása mellett (ami a szakmai specializációval szinte automatikusan együtt jár), kiépülnek benne szakma szellemének, éthoszának azok az elemei is, amelyeket voltaképpen nem tanítunk közvetlenül és explicit módon: a kérdésés, a hipotézis-alkotás, az összefüggés-keresés, a bizonyítás, a relevancia-felismerés képességei és keretei.

Az elmúlt támogatási időszak során a dolgozatnak két fejezete épült ki közel-végleges formátumára. Az egyik a paródia-irodalom és parodisztikus gondolkodás magyarországi múltjával foglalkozó, az aktuális beosztás szerint második főfejezet. Ez természetesen nem oldható meg egyszerű filológiai bemutatásként, hiszen a parodisztikus gondolkodásmód megjelenése nem köthető egyetlen történeti pillanathoz: fokozatosan kristályosodik ki egyrészt a mindig jelenlévő komikus-szórakoztató törekvésekből, másrészt a szintén igen régi, politikai, vallási vagy más ideológiai ellentétek kapcsán kialakult denunciózó műfajokból (pamflet, vitairat stb.)

Sereg Mariann jó érzékkel helyezi a hangsúlyt Csokonai és Arany munkásságára, és az is helyénvalónak látszik, hogy a Karinthy-paródiák legnagyobb súlyú kulturális előzményeként a kiegyezés utáni időszak gazdag vicclap-kultúrája jelenik meg. Utána jár ezen felül a külföldi forrásoknak is, különös tekintettel a Karinthy által magyarra fordított Stephen Leacockra.

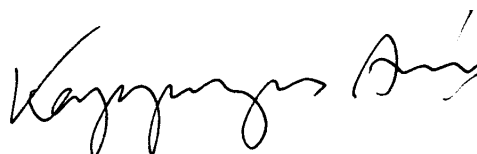
A másik jelentős új fejlemény a jelenlegi negyedik fejezet, amely túlnyomórészt szövegelemzésekből áll, de egy általánosabb, a dolgozat alapvető téziskörét érintő kérdésfeltevés fut rajta végig. Arra keresi a választ, milyen poétikai ismérvek alapján határozzuk meg, hogy a szerző hogyan viszonyul a paródia tárgyául szolgáló másik szerzőhöz, műhöz, kulturális jelenséghez. A szakirodalom túlnyomó része megkerüli ezt a kérdést, és lényegében az olvasó számára előzetesen adott információhoz köti a „pozitív” vagy „negatív” kritikai attitűd érzékelhetőségét. Sereg Mariann aprólékos, a korabeli fogadtatás körülményeit is szem előtt tartó elemzésekkel tárja fel, hogy nem ez a helyzet: Karinthy finom, szubtilis, de pontosan lokalizálható poétikai eszközökkel valójában erőteljesen sugallja a maga álláspontját, esztétikai (és olykor etikai, politikai) értékrendjét.

A továbblépés irányát a még vázlatos állapotban lévő ötödik fejezet jelöli ki. Ez annak a mechanizmusnak jár utána, miképpen tett szert a *Nyugat* erre az irodalomtörténeti értelemben megkérdőjelezhetetlen, de a kortársak által is jól érzékelt kulturális vezető szerepre, s különösen, hogy ebben mi lehetett a szerepe Karinthynek és a paródiáknak. Ez a kérdés interdiszciplináris megközelítést kíván, kirándulásokat a történeti kultúrszociológia, sőt a reklámpszichológia területeire. Az elemző eszközök összegyűjtésében és összehangolásában már ez a fejezet is előrehaladt.

A publikációs teljesítmény – részben a dolgozat tulajdonképpeni szövegén folyó intenzív munkálkodás miatt – az előző időszaknál szerényebben alakult, de szégyenkezésre semmiképp sem ad okot. Egy tanulmány bekerült a *Literatura* ezévi negyedik számába, amelyet vendégszerkesztők – Kelemen János irányítása alatt – a nyolcvan éves Umnerto Eco tiszteletére állítottak össze. Mariann írása Eco irodalomelméleti munkásságának gyakorlati alkalmazhatóságát magyar példán mutatja be, ami kiemelt szerepet juttat neki a tematikus lapszámon belül. A másik várható jelentős publikáció a témavezetővel készített közös tanulmány lesz, amelyet a paródia fordíthatósága kérdésének fogunk szentelni. A tervek szerint Mariann

Karinthy Leacock-fordításait elemzi majd, én pedig Kosztolányi Lewis Carroll (paródia)-fordításait. Ez arra is alkalmat ad majd, hogy a kulturális közvetítés változó standardjával kapcsolatban vonjunk le következtetéseket.

Az eddigiekből nyilvánvaló, hogy az ösztöndíj újabb odaítélését messzemenően támogatom. A jelölt teljesítményét illető érvek mellett ezt ezt diktálják azok az érvek is, amelyek magának az ösztöndíjnak a céljából vezethetők le. Ez az ösztöndíj arra hivatott ösztönözni legjobb hallgatóinkat, hogy dolgozatukat belátható időn belül fejezzék be és védjék meg; hogy a közbeeső időben aktívan, „főállásban” ezen dolgozzanak; hogy ne legyenek kénytelenek még ideiglenesen sem elhagyni a pályát, amelyen dolgozni szeretnének, s amelyen mi is komoly teljesítményeket várunk tőlük: szeretnénk büszkének lenni rájuk. Sereg Mariann egész doktoranduszi pályafutása megfelel ennek az elképzelésnek. A dolgozat készültségi fokát és Mariann munkabírását ismerve biztos vagyok benne, hogy a dolgozat befejezése, a házi vita és a nyilvános védés még a most induló támogatási ciklus vége előtti időpontra tervezhető. Ebben az értelemben a támogatás jó befektetés is: biztosítja egy színvonalas disszertáció elkészültét, és egy arra érdemes doktori hallgató (nem elhúzódozó) végzését – a magáé és témavezetőjéé mellett – a doktoriskola dicsőségére.

Kappanyos András

Budapest, 2012. július 11.